

מראי מקומות- כבא בתרא פ"ג

שביניהם שעומדים הן ליעקר, וכו". וע"ע בריטב"א שכ' די"א שאם סיים לו ג' אילנות, קנה כל האילנות שביניהם אפי' גדולים, ולא חשיבי הפסקה כשהם בענין זה, דע"י אילנות אלו לא חשיבי רצופין [רצ"ע כוונתו].

(ד) **שנים בתוך שלו וא' בתוך של חברו מאי- פי' הרשב"ם**, כגון שיש למוכר ב' אילנות בקצה שדהו, וגם יש לו אילן א' בתוך של חברו סמוך לאילנות הללו, וגם יש לו הקרקע עם האילן. וכן פי' היד רמה (פ"ז), והוסיף קצת ביאור בזה, דשאלת הגמ' הוא דכיון דהך אילן שלישי יש להמוכר הקרקע שלו, א"כ מצטרפי להדדי לאקנויי קרקע להני ב' שמכר לו בתוך שלו, או דלמא כיון דבב' שדות קיימי, לא מצטרפי. ועע"ש מש"כ להוכיח דמיירי שיש לו קרקע עם אילן הג'. **אולם ע' בשטמ"ק בשם ר' יהונתן**, שכ' דשאלת הגמ' הוא "מי אמרי' כיון שאינם כולן בתוך שלו, לא נתכוון הלוקח לקנותן עם הקרקע וסביר וקביל, או דלמא כיון דשלשה אילנות קנה, ע"מ כן קנאה שיתן משלו שיעור הצריך להם, ויקנה גם הוא מחברו בדמים מקום אותו אילן שקנה אותו ממנו בלא קרקע".

(ה) **ריכבא דדיקלי מהו- העיר ר' יונה**, הא קיי"ל דקונה האילנות שביניהן, וא"כ מהו השאלה לענין אותן דקלים. והביא שי"מ דמיירי כגון ששייר הפירוש הריכבא דדיקלי, וא"כ השאלה הוא רק לענין אם נעשה הפסק לגבי הג' אילנות שמכר לו. עוד כ' ר' יונה די"ל דמיירי דסיים ג' אילנות, ואמר ג' אילנות הללו מכורין לך, וריכבא דדיקלא הי' מפסיק ביניהם. ושאלת הגמ' הוא, מי אמרי' כיון דריכבא דדיקלי מפסיק ביניהם, לא מצטרפין אותן ג' אילנות שיהא הקרקע נחשב בשבילן שדה, אלא כאילו מכרן לו ושייר בפירוש ריכבא דדיקלא שביניהם, או דלמא מצטרפין הן, וקנה הקרקע שביניהן, וגם קנה הריכבא דדיקלא שביניהן. **אולם ע' בריטב"א** דכ' דריכבא דדיקלי היינו דקל המורכב, דחשיב באפי נפשי, ואפי' אגב שדה אינו

(א) **אפי' הכי מעשה עדיף- פי' ר' יונה**, מעשה דתנאים (שהרי עובדא דרעותא ג"כ הי' מעשה).

(ב) **אמר רבא, הלכתא מארבע אמות עד שש עשרה- לכאו' דברי רבא קשים**, שהרי נח' התנאים לענין שיעור כרם, ת"ק ס"ל דשיעור כרם הוא מהפסק ח' בין שורה לשורה עד ט"ז, ור"מ ור"ש ס"ל דהוי מד' ועד ח', וא"כ מהכ"ת שיעור זה דמד' ועד ט"ז. וכ' הרשב"ם דכולה כרבנן קפסיק, וס"ל דמה דסבר הגמ' דמדר"ש פלגא רבנן נמי פלגא, חולק רבא על סברא זו, וכ' דכיון דלענין שיעור קטן של כרם לא מצינו חולק על שיעור ד' (חוץ מדרבנן דס"ל שיש חומר דכרם דאף בפחות מד' מחמירין דהוי דינו ככרם), ממילא אמרי' דבזה כ"ע מודו, ונח' רק לענין שיעור מפוזרין, ובזה קיי"ל כרבנן. **אולם ע' במלחמת לעיל (לח. בדפיו) שכ' לחלק באו"א (ע"ש מה שהק' על פי' הרשב"ם)**, דרבא לא אמר לפסוק כרבנן, אלא באמת קיי"ל כר"ש, אלא שכ' לחלק בין דיני כלאים ובין דיני קנין, דאף דלענין כלאים קיי"ל דתלוי בח' אמות, מ"מ בענין מכר והקדש תלוי בט"ז אמות, דזה תלוי בדעת בנ"א, והלוקח מקפיד אם נכנס המוכר עם שורו תוך ט"ז אמות, וע"ש שביאר למה בכלאים תלוי בח' אמות. והביא הרמב"ן ראי' מהא דאמרי' בעמוד ב' דאיכא מ"ד דדוקא לענין חצובא אמרי' דקנה הקרקע, אבל בשורה אפי' בפחות מח' אמות אין להם קרקע, ואילו לענין כלאים כל דיני כלאים מיירי אף בשורה, דכרמים נוטעים בשורות שורות, אע"כ דדינים שונים אית להו, וא"כ גם לענין ט"ז וח' גם יש מקום לחלק ביניהם.

(ג) **הר"ז קנה קרקע ואת האילנות שביניהן- יש לע'**, אם יש אילנות ביניהן, א"כ לכאו' הם ג"כ מצטרפין לעשותן רצופין. וכ' בעליות דר' יונה, "פירוש, שתילים קטנים שביניהם, ולא חשיבי לשווי את האילנות רצופין" (וכנראה דזהו ג"כ כוונת הרשב"ם דכ' "קטנים"). עוד כ' ר' יונה, "א"נ אילני סרק

שהטעהו בעצם דבר הנמכר, וא"כ שפיר יכול הלוקח לחזור בו. וע' בריטב"א שהעיר דלכאו' משמע דמדין מקח טעות הוא, ולא אונאה, ולכן יכול לחזור על המקח לגמרי. אבל א"כ, למה לא אמרי' דגם המוכר יכול לחזור, וכמו כל מקח טעות. ותי' "דכיון שהם מין אחד ממש, אינו מקח טעות גמורה עד שנאמר שלא חל המקח כלל, דאיכא אינשי טובא דלצורך השעה לא דייקי בינייהו, ושניהם לאכילה הם עומדים, אלא שאמרו ז"ל דמאן דקפיד בהא לא קנה כלל, וכאונאה יותר משתות דמי לי', שאם ירצה לחזור יחזור, וזה ברור" [ולכאו' משמע דנקט דבנתאנה יתר משתות, רק הנתאנה יכול לחזור, דלא כתוסי לקמן פד. ויש לע'].

(ז) **יכול לחזור בו- כ' הריטב"א** דבכל דיני המשנה אמרי' דיכול לחזור בו לעולם, ואינו דומה לאונאה שאינו יכול לחזור בו אלא עד כדי שיראה לתגר.

(יא) **רעות ונמצאו רעות וכו' אין א' מהם יכול לחזור בו- פי' הרשב"ם**, דאם נשתנה השער, ועכשיו נתאנה הלוקח, סד"א שהי' יכול לומר דאני ליפות נתכוונתי, ומה שאמרתי רעות, היינו משום דרע רע יאמר הקונה, קמ"ל שאינו יכול לטעון כן. והריטב"א הביא מר' האי גאון, וכ"כ ר' יונה, דהי' ס"ד דאם אמרו יפות ונמצאו יפות, דיכול הלוקח לטעון דכוונתי היתה ליפות שבעיר, קמ"ל שאינו יכול לטעון כן. עוד כ' הריטב"א דקתני ציור זה במתני' רק כדי שיהיו כל הבבות שנויות במתני', אבל חידוש בדבר.

(יב) **יין ונמצא חומץ... שניהם יכולין לחזור בהן-** יש לע', מהו הביאור ששניהם יכולים לחזור בהם. וע' בשטמ"ק בשם הראב"ד (על הגמ' בר' חסדא), שכ' דיין ונמצא חומץ וכו' הו"ל שינוי חפץ ממש, ו"ודאי לא חל עלייהו זביני כלל, משום דהוי מינא אחרינא ממש". וכן ע' בברכת שמואל בב"מ (סי' מ"ו), שביאר בדעת הראב"ד שהביא הריטב"א בב"מ (נ"ז), דס"ל דביין ונמצא חומץ אי"ז מכר כלל, ולכן לעולם יכול לחזור, משום דלעולם לא הי' קנין, וא"כ איך יהי' נעשה קנין ממילא לאחר זמן שהראהו לתגר, אע"כ דלעולם אינו קנין, אא"כ שוב יש להם דעת, ועושה שום מעשה

נמכר בסתם, אז השאלה הוא אם מפסיק או לא, אבל ודאי אין אותו דקל נמכר.

(ו) **עלה ארז ביניהן מהו- פי' הריטב"א** שאלת הגמ', מי אמרי' דכיון דארז הוי מין בשאינו מינו, הרי הוא חוצץ אפי' אם אמרי' דבעלמא אין אילן גדול חוצץ, וכמו שפי' הריטב"א לעיל לענין מה דאמרי' דקנה האילנות שביניהן. או דלמא, אדרבה, כיון דאינו עושה פירות, לא חשיב, ואפי' לפי הצד לעיל דבאילן גדול בדרך כלל אמרי' דמפסיק, והאי דלעיל מיירי בקטנים, מ"מ י"ל דארז לא חשיב, וא"כ לא הוי הפסק, וקונה קרקע. וע"ע בר' יונה דכ' לפרש על דרך פי' א' של הריטב"א, וכ' דכיון דארז הוא אילן גדול ואילן סרק, א"כ י"ל שהוא חוצץ, דעי"ז נעשה שאינו שדה אילן.

(ז) **המוכר ראש בהמה גסה, וכו'- כ' הנמוקי יוסף** (מא: בדפיו) בביאור החילוק בין בהמה גסה ובהמה דקה, "בבהמה גסה אין דרך למכור אלא כל א' מאלו בפני עצמה, ומש"ה אל מכר, אבל בבהמה דקה דרך למכור את הרגלים עם הראש, דלא חשיבי כולי האי, וכן נמי הכבד עם הריאה, אבל איפכא לא, שהחשוב אינו נמכר אם מי שאינו חשוב, ואינו דין שיהא טפל לר'".

(ח) **מכר לו חיטין יפות ונמצאו רעות- ע' בריטב"א** שנתקשה בציור זה, איך נמצאו רעות, הרי לכאו' ראה אותן וסבר וקביל. ותי' דאולי הי' שק קשור, או דנתחלף לו שק בשק, ולכן שייך גם אצל המוכר שיהי' "נמצאו", א"נ דבני ביתו מלאו השק והוא לא ראה. עוד כ' דשייך נמצאו אצל הלוקח אפי' אם ראה אותם, וכגון שהמכירה נעשית חוץ לעיר, והמוכר אמר ללוקח שהם יפות שבעיר, ולבסוף נמצאת שהיו רעות שבעיר, וכיוצ"ב.

(ט) **הלוקח יכול לחזור בו- פי' הרשב"ם**, דהוי מדין אונאה, ואפי' אם אין אונאה במעות, הרי נתאנה במה שהי' רוצה לקנות, שהרי הי' רוצה לקנות יפות, ונתאנה במה שהם רעות. ואע"ג דקיי"ל לענין אונאה דקונה ומחזיר אונאה, זהו רק לענין אונאת מעות, אבל כאן י"ל דכ"ע מודו דיכול לחזור בו, כיון

לכאו' צ"ל דכוונת הגמ' לומר דכיון דאיכא דניח"ל בהא, ואיכא דניח"ל בהא, א"כ מוכח מהכא דב' מינים הם, וא"כ הוי מקח טעות ממש. **ובביאור** הא דבאמת לא אמרי' דיין ונמצא חומץ חשיב כתפוחים ותפוזים, הרי לכאו' לא הי' לזה דעת על חפץ זה, לכאו' צ"ל דזה חשיב שהי' לו דעת על חפץ זה, דבאמת יין וחומץ מין א' הם, וא"כ הי"ל דעת על זה, רק שנתאנה בה, לפי שהי' רוצה יין, ונמצא חומץ, ואף דמין א' הוא, אבל הוי כמו יפות ונמצא רעות. גם יש מקום לדון בכל זה ע"פ מש"כ בשו"ת ר' עקיבא איגר (מהדורא תנינא, נ"א), דכל מקח טעות הוא באמת אומדנא שהי' מתנה דאם אי"ז החפץ שרוצה, שאינו רוצה בהקנין. וגם מדברי רעק"א לכאו' משמע דמצד דעת קנין, באמת אין חסר, ויש כאן דעת קנין, אלא דשייך לבטל הקנין משום שיש אומדנא שיש לו תנאי, והתנאי נתבטל, וא"כ יכול לבטל הקנין, אבל בזה י"ל דמחל על תנאו, וא"כ י"ל דאם שניהם רוצים בהקנין, ואינם רוצים לבטלו, לא יהי' צריך לעוד מעשה קנין, שהרי רק מחלו תנאי שלהם, וממילא נשאר הקנין כמו שהי'.

קנין. **אולם** מדברי הרשב"ם כאן מבואר דלא ס"ל כן, דכ' דהא דשניהם יכולים לחזור, היינו משום דשניהם נתאנו. דהיינו, דמפרשת אונאה הוא דלמדים דיכולים שניהם לחזור, ולא משום שלא הי' להם דעת באותה חפץ, אלא דשפיר הי' להם דעת קנין, אלא דכיון דשניהם נתאנו, שניהם יכולים לחזור, אבל כל זמן שלא חזרו, הרי הם שלהם, ולכאו' ג"כ לא יהי' צריכין קנין חדש אם רוצים הם לקיים המקח. ובאמת לשון המשנה משמע כדבריו, שהרי תנן דשניהם חוזרין, ומשמע דזכות חזרה הוא, ולא שלא הי' מקח כלל. ובודעת הראשונים דס"ל דלא הי' מקח כלל, י"ל דמה דקתני דשניהם חוזרים, היינו משום דבפועל כל השאלה נוגע רק אם א' מהם רוצה לחזור, דאם שניהם נתרצים בהמקח, א"כ מה לי שלא חל המקח, הרי יעשה עוד קנין ויהי' שלו, אולם עיקר הנפק"מ הוא מה שיכולים שניהם לחזור. וגם י"ל דאגב מה שנקטי' לשון זה בהרישא, דא' מהם יכול לחזור, משום הכי נקט לשון זה בסיפא ג"כ. **ולכאו'** יש להוסיף דגם הרשב"ם מודה שיש ענין של מקח טעות ממש שאינו חל כלל, באופן שאין שום שייכות בין הב' הדבר שהתנה למכור לו, ובין הדבר שמכר לו למעשה. אבל כאן בסוגיין, י"ל דחשיב כמין א', אלא דמ"מ שניהם נתאנו, ולכן שניהם יכולים לחזור. וכן משמע מהגמ' לקמן, ריש פד.: דהגמ' רוצה לפרש דמתני' כשי' רבי דס"ל דיין ונמצא חומץ ב' מינים הוא, ולא כרבנן דס"ל דמין הוא, ודחה דאולי מודה רבנן דלענין מו"מ הוי ב' מינים. ועכ"פ, נראה מהגמ' דיש מקום לומר דיין וחומץ מין א' הוא, ואי"ז כמו תפוח ותפוז, דודאי ב' מינים הם, ובכמו הני י"ל דאף הרשב"ם מודה דאינו כלום (ויש לדון במה שקידש יעקב רחל ונמצאת לאה, האם שייך בזה גדרי מקח טעות או לא, ובחזקוני בפ' ויצא אי' דאה"נ, יעקב חזר וקידש לאה אח"כ, אבל בדרך שיחה [להגרר"ק זצ"ל] אי' דלא כזה, ע"ש). וכן מה שסיים הגמ' דלענין מו"מ דכ"ע איכא דניחא לי' בחמרא ולא ניח"ל בחלא, וכו', משמע דבעצם מין א' הם, אלא דזכות הוא לחזור על מקחו, והגמ' הי' צריך לפרש למה כ"א יש לו זכות לחזור, ובלא"ה לא היינו אמרי' דמקח טעות הוא. ובודעת הראב"ד,